

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського**

«Актуальні проблеми приватного та публічного права»

**Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 92-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН
України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча
науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.**

**2 квітня 2021 року
м. Харків**

УДК 349.2:342.727
ББК 67.305
А 43

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 92-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (2 квітня 2021 року). – Харків, 2021. – 333 с.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди ЕКhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті юридичного факультету: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

<i>КЛИМЕНКО В.І.</i> КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	167
<i>КЛИМЕНКО М.В.</i> ЩОДО ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	169
<i>КОВАЛЁВА Т.В.</i> ПРИВЛЕЧЕНИЕ РАБОТНИКОВ К ДИСЦИПЛИНАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ПО ТРЕБОВАНИЮ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ	172
<i>ЛАНДІН В.В.</i> ОЗНАКИ ПРЕКАРІАТУ ЯК СУБ'ЄКТУ ТРУДОПРАВОВОГО ЗАХИСТУ	175
<i>ЛИСЕНКО М.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	176
<i>МАЗУРЕНКО О.А.</i> САМОЗАХИСТ ПРАЦІВНИКАМИ СВОЇХ ТРУДОВИХ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ.....	179
<i>МАСАЛОВА Т.А.</i> ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ	182
<i>МАСЛАКОВА Н.Н.</i> СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СОГЛАШЕНИЯ О ТРУДОВОМ СОТРУДНИЧЕСТВЕ И УЧЕБНО-ТРУДОВОГО ДОГОВОРА	185
<i>МЕЛЬНИК Я.О.</i> СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ОПЛАТИ ПРАЦІ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	188
<i>ПЛЄХОВ Д.О.</i> ДИСТАНЦІЙНА ЗАЙНЯТІСТЬ ЯК АТИПОВА ФОРМА ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	190
<i>ПОЛОЖИШНИК В.О.</i> РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ІНСТРУКЦІЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ, УСТАНОВІ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ	192
<i>ФАТЄЄВ Я.В.</i> СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК ЗАСАДА ПОБУДОВИ СТАБІЛЬНИХ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	194
<i>ЦУВАРЕВ О.Ф.</i> СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ У СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ ТРУДОВОГО ПРАВА... ..	197
<i>ІЛЮЩЕНКО А.С.</i> СВОБОДА ПРАЦІ ТА ЗАБОРОНА ПРИМУСОВОЇ ПРАЦІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРАВА	200
<i>СОЛОВІЙОВ С.О.</i> ВИТОКИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ РОЗІРВАННЯМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ З ІНІЦІАТИВИ РОБОТОДАВЦЯ	202
<i>ЯРОШЕНКО О.М.</i> СУЧАСНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ.....	205
<i>МОСКАЛЕНКО О.В., ЛУК'ЯНЧИКОВ О.М.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ГАРМОНІЗАЦІЇ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ХАРТІЄЮ	209
<i>АНДРІЇВ В.М.</i> ЩОДО МІЖНАРОДНИХ МІНІМАЛЬНИХ НОРМ (СТАНДАРТІВ) СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	212
<i>СИНЧУК С.М.</i> ЩОДО ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ	215
<i>ГОЦ-ЯКОВЛЄВА О.В., КУПЧЕНКО Р.В.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	217
<i>ТРУНОВА Г.А.</i> ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ	220

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-п?find=1&text=регіональні#Text> (дата звернення: 22 березня 2021). 4. Про основні засади нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 19 червня 2003 р. № 966-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 22 березня 2021).

УДК 349.3

Orcid.org/0000-0002-7217-7329

Orcid.org/0000-0001-5750-3600

Гоц-Яковлєва Ольга Василівна,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди,
кандидат юридичних наук, доцент
e-mail: o_gots@ukr.net

Купченко Руслана Валеріївна,
аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
e-mail: rusya.kupchenko@gmail.com

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Правове регулювання соціального забезпечення в нашій країні ще й досі потребує змін. Реформувати треба всі інститути галузі. Науковці, які досліджують сферу соціального забезпечення, відзначають незадовільний стан її правового регулювання, вказують на проблеми правозастосування, говорять про необхідність кодифікації соціального законодавства.

Не дивлячись на те, що останнім часом в державі приділено увагу соціальному захисту найбільш вразливих категорій громадян, проте, на жаль, це не вирішує всіх питань даної сфери. Відсутність чіткого плану становлення законодавства у сфері соціального забезпечення знижує ефективність регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин і, відповідно, соціальні права, закріплені Конституцією України, залишаються слабо захищеними або нереалізованими. У зв'язку з цим є актуальним розроблення та вдосконалення механізмів, які б забезпечували примусове виконання обов'язків суб'єктами відносин у сфері соціального захисту, зокрема юридичної відповідальності.

Практика засвідчує, що останніми роками збільшується кількість осіб, які звертаються за захистом своїх соціальних прав та інтересів. Але дієвий механізм їх захисту або відсутній взагалі, або недосконалий.

Слід зазначити, що і в науці права соціального забезпечення інститут юридичної відповідальності, на жаль, не став предметом досліджень українських вчених, за невеликим виключенням (наприклад, праці І.С. Андрієнка, Б.І. Сташківа)[1, 2].

Відповідальність у праві соціального забезпечення закріплена нормами даної галузі, обумовлена галузевими завданнями, а також специфікою відносин, що виникають між отримувачами соціальних благ та державою.

Юридична відповідальність у праві соціального забезпечення має всі риси, що притаманні юридичній відповідальності як такій, а саме: є державно-владним засобом пригнічення негативних вольових прагнень окремих суб'єктів для забезпечення їх підпорядкування нормам права; призводить до встановлення для правопорушника певних негативних наслідків, тобто примусових заходів (санкцій), які застосовуються державою в разі порушення норми права; підставою для відповідальності є правопорушення (юридичний факт), тобто невиконання постанов, що містяться в чинному законодавстві, незалежно від того, відомо чи ні про порушення компетентним органам і особам; змістом правової відповідальності, з одного боку, є можливість уповноваженого органу влади/посадової особи застосовувати заходи відповідальності до правопорушника, з іншого – обов'язок осіб, які скоїли правопорушення, відповідати за свою поведінку і зазнавати певних обмежень.

Однак особливе взаємне положення сторін правовідносин у праві соціального забезпечення, яке впливає з особливостей методу права соціального забезпечення, виключає застосування санкцій інших галузей права. По-перше, у даній галузі права загальне юридичне положення суб'єктів соціально-забезпечувальних правовідносин характеризується, перш за все тим, що між ними немає ні відносин влади і підкорення, ні відносин рівності; по-друге, їх права та обов'язки встановлюються законами, а договірним шляхом (колективними, трудовими договорами) можна передбачити лише більш пільгові умови соціального забезпечення працівників у порівнянні з встановленими чинним законодавством нормами, тому заходи цивільно-правової та матеріальної відповідальності до сторін соціально-забезпечувальних правовідносин застосовуватися не можуть. У зв'язку з цим постає необхідність застосовувати спеціальні санкції, закріплені в джерелах права соціального забезпечення.

За правопорушення у даній сфері застосовуються в основному правовідновлювальні та правообмежувальні санкції. В якості суб'єктів, до яких застосовуються право відновлювальні санкції виступають, перш за все, особи, які незаконно отримали соціальне забезпечення (наприклад, шляхом приховування інформації про зміни, які впливають на суб'єктивне право. Так, у ст. 16 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне

страхування» від 23 вересня 1999 р. зазначено, що застрахована особа несе відповідальність згідно із законом за незаконне одержання з її вини (підроблення, виправлення в документах, подання недостовірних відомостей тощо) матеріального забезпечення та соціальних послуг за соціальним страхуванням; у ст. 32 – «надміру виплачені суми матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності внаслідок зловживань із боку застрахованої особи або членів її сім'ї стягуються з них у судовому порядку»)[3].

Отже, майнове стягнення може бути звернене лише на осіб, яким кошти виплачені незаконно. Стягнення накладається на підставі рішення органу, який призначав виплату. До другого суб'єкта правовідносин (державного чи іншого органу) майнові санкції не застосовуються. У разі неотримання особами грошових сум поновлення прав останніх відбувається шляхом виплати належних їм коштів. Таку примусову виплату не можна вважати санкцією, тому що орган соціального захисту населення не несе матеріальних збитків, а лише виконує свої обов'язки. Але, вбачається доцільним передбачити законодавством в якості заходів відповідальності зобов'язаного органу, окрім компенсації неотриманого соціального блага, також і компенсацію моральної шкоди. Оскільки блага за системою соціального забезпечення надаються особам у грошовій або натуральній формах, а також у вигляді соціальних послуг, то можуть виникати певні складнощі з компенсацією благ у натуральній формі та у вигляді соціальних послуг. У такому разі компенсація повинна розраховуватися виходячи з ринкових цін, а якщо особа була вимушена придбати те чи інше благо за свої кошти, то виходячи з реальних витрат особи.

Підводячи підсумок слід зазначити, що в цілому механізм захисту порушених соціальних прав у нашій країні недостатньо ефективний, оскільки відповідні правові норми-підстави для притягнення до юридичної відповідальності в сфері соціального забезпечення або відсутні, або недосконалі, що ускладнює їх застосування на практиці. Тому вбачається доцільним джерела права соціального забезпечення доповнити нормами про юридичну відповідальність суб'єктів правовідносин з соціального забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Андрієнко І.С. Особливості юридичної відповідальності у праві соціального забезпечення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. №3. С. 129-134.
2. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016.- 692 с.
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 46-47. Ст.403.